

SPRÅKLIG SAMLING

NR. 4
NOVEMBER
1965
6. ÅRGANG
LØSSALG 50 ØRE

GITT UT AV LANDSLAGET FOR SPRÅKLIG SAMLING

ÅRSMELDING til landsmøtet 1965

SPRÅKLIG SAMLINGS Samlenormal

Se side 15

Professor, dr.
Gutorm Gjessing:

Språkstrid, språksystem og samfunnsklasser

Se side 2

Ramme- rettskriving

Se side 5

Sentralstyre og landsstyret:

Sentralstyret har hatt ni møter. Landsstyret har ikke vært innkalt til møte.

Kontor:

Sentralstyret har fåfengt prøvd å få tak i fast kontorplass for Språklig Samling. Et par ganger var det von om at dette skulle lykkes, men forhandlingene førtे dessverre ikke fram. Sentralstyret fant det heller ikke riktig for tida å ta på seg ansvaret for store utgifter til kontor. Men det er ei viktig oppgave å finne ei ordning med fast kontorplass, der arkiv, kartotek og korrespondanse kan bli samla på ett sted, slik at sentralstyremedlemmene kan gå der og utføre kontorarbeid.

Sekretær/kontorhjelp

I brev av 18/9 1965 skrev Olav Eriksen til sentralstyret:

«Av grunner jeg sjøl ikke rår over ser jeg meg nødt til å be sentralstyret om — i løpet av de nærmeste uker — å finne en annen til å overta mitt arbeid.»

I møte 1. oktober vedtok sentralstyret å sende Olav Eriksen sin beste takk for alt det praktiske ekspedisjonsarbeidet som Eriksen har utført for landslaget, og for at han alltid har vært så interessert i å hjelpe til og villig til å gjøre tjenester og utføre arbeid for laget. Lars S. Vikør sa seg samtidig villig til å overta ansvaret for postboksen, korrespondansen m.m. fram til landsmøtet.

Bladet

har komme med fire nummer i perioden. Det blir framleis adressert for hand. Adresseskrivering og ekspedisjon (35—40 timer pr. nummer) blir utført ved frivillig innsats hvor også medlemmer av Oslo-laget er med.

Sidemålsstilen

til ex. artium var oppe til diskusjon i samband med den såkalla Roll-saka. Sentralstyret hadde et møte om saka. Vi var enige om at så lenge vi hadde to jamstelte skriftspråk i landet, måtte sidemålets stilling ikke svekkes i skolen. Sentralstyret tok avstand fra lektor Rolls

Over til side 4

Språkstrid, språksystem

og samfunnklasser

2 artikler av professor, dr. Gutorm Gjessing

I.

Tidligere statsråd Helge Sivertsen har uttalt at han syns det er på tide å blåse av språkstriden nå. Og han ymta innpå at regjeringa ville treffe åtgjerder i den lei. Den første av disse åtgjerdene har vi sett allerede. Nå er jo fromme ønsker om språkfred langt fra noe statsråden er aleine om. Det er bare det at vil en fred, må en og ville midlene til den.

I tida etter 2. verdenskrig — etter at Arnulf Øverland grov opp stridsøksa og blåste i krigstrompeten sin (og alle veit at når Øverland først blåser i trompet, så høres det over land og strand!) — er det jo bokmålsflokken som har ført krigen, offensivt og aggressivt, mens både nynorskleiren og de som arbeider for et framtidig samnorsk mål, har vært på defensiven. Personlig hører vel statsråden til den radikale delen av nynorskleiren etter både hans muntlige og skriftlige nynorsk å dømme. Så han skulle vel egentlig sokne til «samnorsk»-rørsla. Men når en ser på sammensetningen av språkkomiteen hans, og når en nå ser hvor opptaket kom fra, ser det ut til at han tenker seg å skape språkfred ved å lønne dem som røper høgst, mens «snille barn får ingen ting», som skrevet står. Om dette er realistisk politikk får tida vise. Det kunne hende at det vil synne seg å være det motsatte. Det er ikke alle de menn som sitter i den nye komiteen som til nå i hvert fall har vært kjent for å så språkfred omkring seg. En lurer virkelig på om statsråden tenkte seg godt om før han ba professor Axel Lydersen om å være med å skape språkfred.

Men dette får nå foreløpig være som det være vil.

Faktum er i alle hove at denne vår ulykksalige språkstrid har blaffa heller kraftig opp etter krigen. Orda blir kvesst til på pasjonenes slipestein. Pro-

fessor Sigmund Skard har nylig plukka ut et utval av saklige uttrykk fra «Farmann»s særlige litterturnummer 1962: «landsmålsfaen», «målsyken», «forpøblingen», «kretinismen», «skrive med gumpen», «idioternes babbel», «byttingen», «infantile tonedøve», «skrullinger», «kyniske rakkere».

Og diktere og språkgranskere har framom alt blitt mobilisert for å legge faglig tyngde i argumentasjonen for standpunkt som har vært låst fast på forhand.

Mange meiner at lyrikerne, poetene, er de som i fremste rommet skal legge fast språkforma, fordi det er de som er «ordkunstnere», «de som fornær sproget». Men det fins unektelig de språk-sosiologer som hevder at språkvoksteren og språkfornyinga til vanlig skjer nedfra og oppover i de sosiale laga, ikke omvendt, at det med andre ord nettopp er folkemålet som gir de friske, nye impulsene i språkvoksteren. Noen hevder at målføregranskerne veit meir om norsk mål enn noen andre. Atter andre sier at ikke dialektgeografiene, men de egentlige lingvistene (i trangere mening) er de som kan si det avgjørende ordet, fordi de har et fastere oppbygd vitenskapelig-teoretisk syn på språket.

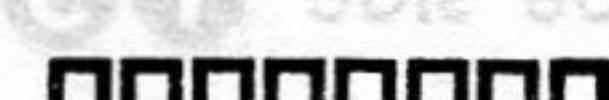
Noe rett har de saktens alle, og det viser bare hvor innfløkt og rikt et språk er, hvor mange ulike — og for en del logisk uforlikelige — plan et språk kan bli sett fra. Det er å håpe at statsråd og Storting er merksame på dette når de skal felle den salomoniske dommen som blåser av språkstriden. Det blir ikke lett!

Endringen i offisielle skriftspråk er språkpolitikk. Vilkåret for ei riktig politisk løysing er evna til å forutsi utviklinga i framtida. Her kommer vi da midt opp i det store og overlag om-

stridte spørsmålet om de mulighetene humanistiske (og samfunnsvitenskapelige) fag idag har til vitenskapelige utsigelser. For meg personlig står det slik at vi saktens kan forutsi breie tendenser. Dette gjelder vel og språkvitenskapen. Jeg tenker m. a. på det kjente omgrepene til Edw Sapir, «linguistic drift» som er ei ubevisst, retningsorientert språkutvikling. Men alle humanistiske fag, jamvel språkvitenskapen, opererer med et slikt utall variabler at de ennå ikke har muligheter for enten å sette opp noe rundeskjema for endringene eller å legge fast detaljene i de kjedereaksjonene innføringa av nye ord, grammatiske kategorier e.l. vil få ut over språksektoren. «Dar stend du hoggende fast, gut!» som sogningen sa.

Her er den eneste måten å komm ut av uføret på den professor Sigmund Skard nylig peikte på: å prøve seg fram. Skrivende folk av alle slag og fra begge språk burde bli stimulerte til «eksperimentvirksomhet», slik at de to språka kanjenke seg etter hverandre ved innslag både fra by- og bygdemål, og til slutt bli et smidig og tonerikt instrument. Det ville gi språklig fridom. Men da måtte forlag og presse og andre språklige pressgrupper slutte å drive den skjulte språktvangen. Bare med en slik fridom kan vi få utviklinga inn i det sporet som ligger i «linguistic drift», i det professor Moltke Moe kalte «sammenflyting» til en språklig einskap.

La oss så se på språket fra etpar andre sider.

Det er, som nevnt, heller vanlig å hevde at dikterne er de som kjenner språket best, som dyrker det som kunst, og som derfor bør ha det avgjørende ordet i språkspørsmålet. Det kan være grunn til å undersøke dette litt nærmere.

«Språket er uten tvil det viktigste av alle sosiale fenomener», sier professor Sommerfelt. Det fører iakttakinger, tanker og kjensler over fra mennesker til mennesker. Dermed er det og sagt at det skal dekke mange ulike, og ofte skilte funksjoner, noe som altså har ført til at vi har mange ulike språktyper. Ved sida av det «intellektuelle» språket som uttrykker tanker, har vi også det «emosjonelle» språket som ikke har noen annen oppgave enn å gi mest

Over fra side 9

SPRÅKLIG SAMLING

**Redaktør: Knut Kvigne, Nedre Kalbakkvei 2 D,
Oslo. Tlf. 25.19.74.**

TØmerkesaker

Det var ikke noe stort landsmøte vi hadde i Språklig Samling denne gangen. Men det var uten tvil det beste vi har hatt.

Etter årelangt slitt kom vi nemlig fram til to viktige vedtak som hver for seg var positive tiltak til løysing av målstriden.

Vi tenker på framlegget til samlenormal som vi trykker opp i dette bladet i dag, og det klare standpunktet om sidemålstil og rammerettskriving som landsmøtet tok.

Det siste sier i grunnen at en kan få slutt på denne opprivende striden om sidemålstilen, om en lar ungdommen sleppe med å skrive mer enn ett norsk. Men det kan bare skje om en tar i bruk ei rammerettskriving.

Derimot kan ikke noen velge bare ett av de to målføra som er godkjente i dag. Såvidt store byrder som norskundervisningen legger på de unge, haster det for styremaktene å ta steg i denne retningen nå.

Sjølsagt må en se vedtaket om samlenormal og om rammerettskriving i sammenheng.

Når det gjelder samlenormalen, så var det landsmøtet gjorde, å legge arbeidet fram til debatt. — og til rettleiing for dem som i privat bruk gjerne vil virke for ei samling av språket.

I rettskrivingsreformene opp til i dag er tendensene til fornorskning klare, og begge mål har side-

former som *nesten* har gjort det råd å skrive et samla norsk.

Det *vi* har gjort, er å rydde av vegen de små hindera som ennå sto der.

Vi meiner sjølsagt ikke anna enn at det fins rettkomne meininger som at somt kunne gjøres annerleis. Men vi ville syne at det går fullt ut an *i dag* å skrive ett norsk. Det er så lite som skiller de to målformene at styremaktene nå må spørre seg om de kan la være å ta et avgjørende steg i den retningen.

Skal vi få tre normaler nå? Har vi ikke nok med de to?

Vi skal bare ha *en*.

Men de som ønsker å slate med to, må få fullt hove til det. Vedtaket om rammerettskrivinga synner klart hva Språklig Samling vil: *ett* norsk fullgoddt for dem som vil det. Men de som vil ha to, et hovedmål og et sidemål, må få ha det så lenge de ønsker.

Om målstriden i det heile skal ha hatt noen mening, så må det da være det at en vil fram til *ett* språk. Det er ikke slike avstander mellom norske dialekter at det gir varig grunnlag for fleire normaler.

I røynda sto det så lite att etter 1938 at det var større grunn til å rydde bort skillene mellom de to normalene i 1959 enn å normalisere normalene.

Det fins sikkert de som vil bli enda meir sinte på oss enn før for dette arbeidet si skyld.

La de nå bare bli det. Med sinne kan ikke slike problem bli løyst, og i lengda må vel alle ta til vettet. Noen før — og noen sia —.

NOEN BETRAKTNINGER OM "SPROGLIG FRIHET"

Av Lars S. Vikør

Det er nå ca. ett og et halvt år sia statsråd Sivertsen fann ut at det var på tide å prøve å skape språkfred her i landet, og oppnemte Vogt-komiteen til å ordne med dette, under jubelrop frå riksmalets tapre barrikadekjemperer. Endelig nærma det seg slutten på språkdiktaturet! Vonene var store; skuffelsen i dag tilsvarende stor. Herr Leif Wærenskjold har gitt gripende uttrykk for den i en artikkel i Morgenbladet. Bare hør:

«Hvordan er det under den glatte overflaten? Respekterer partene at det skal herske sprogfred? Eller går den hjertekalte krigen videre? Ruller samsorsktanks over ubefestede barnesinn som de har gjort siden Gulbrand Lunders dager? Er ødeleggelsen av morsmalet stanset? Respekteres foreldrenes ønsker i henhold til FN-erklæringen om menneskerettighetene?»

Ved hjelp av noen sitat frå Bernhard Stokkes historiebok «Folket vårt gjennom tidene», og av det faktum at Knut Hamsun var emnet for ei gjenfortelling i sidemål (=nyorsk!) ved realskoleeksamen i år, beviser Wærenskjold at språktyranniet pågår for fullt, og at Riksmaalsforbundet må fortsette sin kamp for menneskerettene om kulturen skal kunne overleve. Derfor skyter det stadig opp nye riksmaalsforeninger, som paddehatter, så å si. Jeg skal her komme inn på to av disse nyskapningene, som er særlig interessante fordi de representerer noe heilt nytt på området.

På Vinderen folkeskole i Oslo har fire niårige idealister gått sammen om å

Over til side 1 1

LANDSLAGET FOR SPRÅKLIG SAMLING

Formann: Rakel Sewerin, Stortinget, Oslo, tlf. 41.38.10
Sekretær: Olav Eriksen, Postboks 636. Tlf. 33.10.96
Kasserer: Ivar Hundvin, Postboks 636. Tlf. 41.77.00

Valg på landsmøtet

Sentralstyre

Stortingsrepr. Rakel Seweriin, formann.
Lektor Jakob Skauge, nestf.
Konsulent Ivar Hundvin, kass.
Stud. philol. Lars S. Vikør, sekr.
Kontorsjef Olav Tveitan, styremedl.
Byråsjef Gunnar Mortensen, styremedl.
Journalist Knut Kvigne, redaktør.

Landsstyret

Lektor Svein Hofseth, Arendal.
Overlærer Leif Egerdal, Sarpsborg.
Rektor Halvor Dalene, Bø i Telemark.
Gymnasiast Tore Moen, Ringebu.
Forfatteren Kåre Holt, Holmestrand.
Ingeniør P. K. Aamo, Surnadal.
Dr. philos Helge Ytrehus, Oslo.
Undervisningsleder Lars Sødal, Lørenskog.
Stud. philol. Egil Røssaak, Oslo.
Lektor Torkel Magnusdal, Kr. sand S.

Varamenn til

Landsstyret

Arkivar Gisle Gravem, Oslo.
Forfatteren Waldemar Brøgger, Oslo.
Lektor Magne Aksnes, Nesbyen.
Laboratorieass. Thomas Refsdal, Rjukan.
Fylkesktr. sjef Brynjulf Sjetne, Lillehammer.

Provisor Brynjulf Tangen, Arendal.

Byråsjef Haldor Heldal, Oslo.

Husmor Astrid Kvendbøy, Surnadal.

Fullmekting Malvin Magnussen, Sauherad
Skolestyrar Knut Opheim, Lunde.

Fylkesagronom Harald Romundset,
Molde.

Lærer Hartvig Sætra, Tromsø.

Lektor Chr. Brekke, Gjøvik.

Rektor Gustav Saastad, Otta.

Lærar Reidar Morset, Selbu.

Lektor Geir Wiggen, Oslo.

Lensmann Birger Øverås, Kolvereid.

Jostein Svergja, Lillehammer.

Bibliotekar Jon Vidar, Skien.

Lektor Jon Mathisen, Oslo.

Skoleinsp. Reidar Aavik, Sauherad.

Rektor Ivar Refnin, Notodden.

ÅRSMELDING

Over fra side 1

forsøk på sjøltekst, og understreket som Landslagets syn at skolespråket måtte være under demokratisk kontroll. Om dette blei det sendt ut ei pressemelding.

Vogt-komiteen.

Språklig Samling har gjennom sentralstyret hatt høve til å legge lagets syn fram for medlemmer av Vogt-komiteen. Der var inga egentlig meiningsutveksling, da medlemmene i komiteen ikke hadde høve til å gi opplysninger om arbeidet i komiteen. Vi kan bare si at vi venter alle med spenning på hva resultatet av dette arbeidet vil bli for vår sak.

Kontaktmenn

Det har vist seg vanskelig for lokal-laga å holde seg oppe, så landslaget har tidligere valgt å satse mest på direkte medlemskap. Dette har også sine ulemper, for kontingenenten vil helst gå tregt inn når den ikke kan betales til tillitsmenn (lokallagskasserere) på stedet. Sentralstyret meinte derfor at vi kunne prøve med en mellomting. Vi vil prøve å skaffe kontaktmenn utover landet, som kan stå for innkassering og ekspeidering av kontingent. Til det formålet er det laga et særskilt skriv som vi sender til folk som vi håper å kunne verve som kontaktmenn. Dette arbeidet er påbegynt, og vil fortsette. Det er Magne Aksnes som har dreve mest med det.

Foredrag og diskusjoner

Medlemmer av sentralstyret og andre har deltatt i en del diskusjoner i skolelag og andre foreninger. Vi kan nevne gymnasiastlag på Ullern og Eidsvoll, Bondeungdomslaget i Oslo, Studentmållaget, Studentenes riksmålsforening og riksmålsforeningene ved Asker og Sinsen høgre skoler, og høyrelaget i Sandvika. Et par ganger har vi vært nødt til å si nei fordi vi ikke kunne skaffe folk til å reise. Det hadde vært ønskelig om vi kunne haft en fast stab av folk utover landet som kunne opptre når det var spørsmål om innleiing til diskusjon m.m. Denne staben måtte kartotekføres med adresse og telefon-

GAVER I TIDA 21.—28. okt.

G. U. Gauslaa 7, P. L. Aurstad
17, Albert Raaen 7, Ludv. Lode
17, Liv Myklebust 34, Leif Ottren
17, Olav Lysberg 92, Rolf E. Ste-
nerson 92, Olav Løvland 25, Aksel
Bråten 50, Reidar Aavik 20, Lars
Roer 100, F. Hødnebø 12, E. Vat-
naland 17, Å. G. Skard 20, R. Ri-
seth 12.

FRAMSYN

Landslaget har att en del eksemplarer av juleheftet FRAMSYN. Det er altfor godt til å bli kasta, og da det ikke lar seg gjøre å selge det i år, ber vi medlemmene prøve å få lagt det ut på venterom, sjukehus o.l. Send ting til postboks 636, Oslo 1.

Leif Egerdal

UT I NATUREN

Ut i naturen er ingen vanlig lærebok, men en innføring som vil vække interesse for og kjærlighet til livet omkring oss.

"Fordi innholdet i boka er lagt opp slik at det virker som en sammenhengende fortelling, kan den leses som en annen skjønnlitterær bok til glede for mange leselystne barn. — Et funn for skole og heim!"

Fritz Myrstad i Fritt Skoleblad

118 sider, ill. Kr. 13,50 innb.

FABRITIUS

RAMMERETT-SKRIVING

(vedtak på landsmøtet)

Landslaget for Språklig Samling, samla til årsmøte i Oslo 23. og 24. oktober, vil be styremaktene om å ta opp igjen professor D. A. Seips radikale tanke fra om lag tretti år tilbake. Vi meiner det er den beste planen til ei snarlig løysing av det norske språkproblem.

Hans plan var å skape ei «rammerettskriving», slik at det som var riktig i den eine målforma, ikke kunne være ureiktig i den andre. Dette kan en oppnå ved å lage ei felles rettskriving for begge målformene, med valgfri dom for visse tradisjonelle bokmåls- og nynorskformer. Denne rammerettskrivinga må bygge på det grunnlaget som blei lagt i 1938, og til nærminda må nå føres et steg videre.

Språkkloyvinga har lenge vært et nasjonalt problem. I vår tid er det blitt særlig presserende, fordi så mange unge mennesker får høgre utdanning. Disse ungdommene burde ha viktigere ting å gjøre enn å lære ulike stavemåter for ett og samme ord i samme språket.

Vi vil derfor be styremaktene gi Norsk språknemnd i oppdrag å utarbeide en samnorsk normal som et alternativ til de to tradisjonelle målformene. Derved vil skoleungdommen få hove til å lære ei norsk målform fullgodt istedenfor to halvgodt.

nummer hos sekretæren i sentralstyret, slik at han kunne komme i samband med dem på kort varsel. Også for denne planen er mangel på kontor og anna teknisk utstyr ei alvorlig hindring.

Kontakt

Vi er en organisasjon som aldri har levd anna enn fra hand til munn. Vi har rikelig med ideer og svære arbeidsoppgaver.

Som det har vært hittil, har vi bare fått ta oss av det aller mest naudsynte, og ikke det heller. Vi har ingen kontorer, ingen stensilmaskiner, ikke en gang ei skrivemaskin. De som sliter med det, må hjelpe seg sjøl.

Det er ikke noe dårlig utgangspunkt, men i lengda blir det seigt å få den naudsynte slagkraft om vi ikke får større midler å arbeide med.

Blant anna for å nå fram til det, er det vi nå har bygd opp et kontaktapparat, med kontaktmenn og kontaktkvinner som skal finne fram til dem som er interessert i arbeidet vårt. Det kan ikke bli noe av oss uten at de mange interesserte (og de er mange) også kommer i kontakt med oss.

Forløpig kan vi sette opp denne lista i dag. Men som nestformannen i Språklig Samling, lektor Jakob Skauge, sier i artikkelen «Om organisasjonen vår»: Vi har 60 i dag, men må i det minste nå til 200.

Hjelp oss med å bli kontaktmann, og om ikke det, gi kontaktmannen vår «noe å arbeide med». Her er lista:

Disse medlemmene har sagt seg vilige til å være kontaktmenn for laget vårt på sine respektive heimsteder:
Rektor Anders Steinsholt, Kr. Augustsgt. 7, Halden.

Skolestyrer Leif Egerdal, Ullsteinsveg 22, Sarpsborg.

Apoteker Håkon Gjertsen, Greaaker apotek, Greåker.

Lærer Kay Olav Winther, Fagertun 4 c, Jeløya.

Forfatteren Bjørn Rongen, Drøbak.

Skolestyrer Lars Sødal, Boks 16, Lørenskog.

Skolestyrer Håkon Thomassen, Eidsvoll.

Stipendiat Lars Roer, Vollebekk.

Kommunekasserer Bjørn Herdlevær, Midtskogen 24, Skedsmokorset.

Harald Løvaas, Tomt 93, Balnes, Fet.

Egil Hekneby, Boks 33, Spikkestad.

Lektor Per Eggen, Lærerskolen, Elverum.

Skolestyrer John Huseby, Vang på Hedmark.

Lærer Reidar Bækkelund, Kongsvegen 96, Brumunddal.

Lektor Chr. Brekke, Gjøvik høgre skole, Gjøvik.

Lektor Johs. Myhren, Vinstra.

Odd Bakke, Otta.

Lærer Bjarne Grandum, Tynset gymnas, Tynset.

Lektor Magne Aksnes, Nesbyen.

Lektor Ove Byrkjeland, Boks 72, Hokksund.

Forfatteren Kåre Holt, Holmestrand.

Skoleinspektør Einar Tønnesen, Nøtterøy.

Herredsagronom Ole Dehli Riiser, Brunlanes kommune, Larvik.

Lektor Ola Halvorsen, Den høgre skolen, Skien.

Skolestyrer Knut Opheim, Lunde i Telemark.

Lærer Odd Hansen, Tuddalsgata 2, Notodden.

Skoleinspektør Reidar Åvik, Akkerhagen i Sauherad.

Tomas Refsdal, Sam. Eydes gt. 203 a, Rjukan.

Lektor Svein Hofseth, Arendal høgre skole, Arendal.

Lektor Torkel Magnusdal, Johan Øydegards veg 31, Kristiansand S.

Tarald Nomeland, Valle i Setesdal.

Lærar Olav K. Nomeland, Laudal.

Lektor Pål Bakken, Ringvegen 31, Flekkefjord.

Politifullmektig Bjarne Skinlo, Ryfylke gata, Haugesund.

Stud.med. Rune Birkeland, Luice Wolffs gate 3, Bergen.

Lærar Sverre Aksnes, Sjukehusvegen 4, Odda.

Kjell Haugland, Vårdal, Ytre Arna.

Lektor Thomas Vinje, Sykkylven.

Skolestyrar Reinh. Høydal, Ulsteinvik.

Øyvind Eik, Sekken i Romsdal.

Lærar Halfdan Grimsmo, Nesjestranda.

Jon Melkild, Sunndalsøra.

Lektor Jostein Kallset, Tingvoll.

Ingeniør P. K. Aamo, Glærem i Surnadal.

Lærar Reidar Morset, Selbu.

Olaf Næsset, Uthaug.

Skolestyrar Jens Winsnes, Storås.

Lensmann Birger Øverås, Kolvereid.

Lektor Gudbrand Bækken, Sjögata 30, Levanger.

Lærer Per Ekker, Verdal.

Skoleinspektør Erling Høyhilder, Malm.

Skoleinspektør J. Aune, Mosjøen.

Jordskiftetekniker Arnljot Skogheim, Revelheigt. 36, Grubhei, pr. Mo i Rana.

Over til side 7

TELEMARKSBANKEN A/s

SKIEN

BØ

KRAGERØ

PORSGRUNN

RJUKAN

Årets skjønnlitterære **Bøker** får De hos oss.

Stort utval i Skrivesaker og Kontormateriell.

K. Sandåker

Bok- og Papirhandel

BØ I TELEMARK

Ingebjørg Almankaas

VEVSTOVE

Telefon 136 b

BØ I TELEMARK

- ★ Løparar
- ★ Puter
- ★ Kuvertbrikker
- ★ Strikka kofter
- m. m.

Steinsland Frisersalong

BØ I TELEMARK

Moderne
klipp
og
frisering

Om organisasjonen vår....

Tida vår har vel helst dårlig klima for slike organisasjoner som vår. Vi vil ikkje her freiste med noen analyse av dette tilhøvet, men vi kan vel peike på at tida er prega av dei passiviserande massemidea. Vi går ikkje lenger på møte for å gjøre aktiv innsats, jamvel om vi er samde i saka. Vi sit heller heime og tar mot inntrykk.

Denne utviklinga har nesten ført til katastrofe for lagsverksamda i mange organisasjoner. Landslaget vårt har tatt konsekvensen av det. Vi har ikkje vilja satse større på lokallag, men vil heller ha direkte medlemskap i landslaget. Men denne ordninga har også sine ulemper. Folk flest er nå ein gong slik laga at dei sjeldan tar

Lærar Dagmar Blix, Storfjordvik, pr.
Stamsund.

Lærar Jens Finstad, Fridheim.

Sverre Sand, Ballstad.

Skolestyrar Arne S. Jacobsen, Henningsvær.

Lærer Harald Hansen, Espenesbogen,
Troms.

Gunnar Mathiesen, Berlevåg.

Nik. Vorren, Bjørnevætn.

Dette er en god begynnelse, men ennå trenger vi mange fleire kontakter før vi kan si at organisasjonen er noenlunde skikkelig utbygd på landsbasis. Vi tør derfor be alle som er interesserte i å gjøre en innsats, om å sende oss noen ord snarest, særlig dersom de bor på steder der vi ennå ikke har noen kontaktmann.

Vi har tenkt oss at kontaktmennene først og fremst skal ha disse oppgavene:

1. Fordeler tilsendt opplysningsmateriell fra tid til annen.
2. Nyttre de høve som byr seg til å verve nye medlemmer og til å skaffe nye abonnement på bladet vårt.
3. Prøve å holde en viss kontakt med medlemmene på stedet, hjelpe til med å få inn resterende lagspenger osv.

initiativet til å melde seg inn i eit lag eller fornye kontingen-ten utan der er noen som skuvar på, ein personlig kontakt, ein eller annan som minner dei om det og tar mot kontingen-ten for dei. Dei fleste av oss veit frå oss sjøl at det er store hemnin-gar knytt til den tingen å skrive ut eit girokort og gå på posthuset med det. Vi gjør det når det er ting vi må betale for å eksis-tere, men tilskot til frivillige organisasjoner, dei utset vi og utset vi til — ja, ofte til vi har gløymt heile greia. Om ei tid er vi da ute av stand til å hugse om vi har betalt eller ikkje. Og så heiter det i årsmeldinga at «kontingenen har dessverre gått heller tregt inn». Det er i slike stunder kasseraren kan gripe seg i å ønske at han var kasserar i eit el-verk. Han kan skrive brev om at «dersom ikke osv. —, anser vi oss nødsaget til å stenge strømmen hos Dem innen fjorten dager.» Det er ein demonstrasjon av fysisk makt som i alle fall får under-skrivne til å komme seg på posthuset i ein fart.

— Kasserarens tanker går kanskje enda vidare, til den første samnorskemannen, Wergeland, som rett nok ikkje var kasserar, men likevel hadde sine tunge stunder da han brennande ønskta at åndsmakta i tillegg også måtte vere utrusta med fysisk makt: «Bedre, bedre /fløi dens Flugt med Sværd til Fjedre».

Men dette får greie seg med klager. Vi skal nå greie ut om ein plan som vi i sentralstyret har klekka ut og begynt å sette ut i livet. Vi vil prøve med ein slags mellomting mellom lokallag og direkte medlemskap. Vilkåret for at dette skal gå, er at det er råd å skape ein liten stab av folk utover landet som er villig til å gjøre ein liten aktiv innsats.

s. Vi vil kalle dei kontaktmenn. Oppgava deira blir i hovudsak å samle inn kontingenent hos dei passive medlemme. Framgangsmåten er som følgjer: Kontaktmannen skaffar seg ei kvitteringsblokk og går runden til medlemmene ein gong i året. Kvitteringa gjeld som medlemskort for året. Kontaktmannen fører vidare liste i to eksemplar over medlemmene på staden. Eitt eksemplar av lista må han ha sjøl, det andre sender han til landslaget, postboks 636, Oslo, samtidig som han sender kontingenenten til postgirokonto 173 68. Pengeutlegg får han refundert ved å skrive til landslaget. Arbeidet må han gjøre gratis. Det er i grunnen det heile. Ikkje særlig åndfullt arbeid, men dessverre tvingande nødvendig.

Saka er at laget vårt er ein nyføding blant lag, og vi har bare kontingenenten å leve av. Andre lag, som har fleire år på baken, har vori i stand til å skaffe seg meir nærande føde, som gaver, støtteannonser, kaffistover og meir slikt. Men vi har bare kontingenenten, og der som den sviktar, har vi ingen ting og må gi opp arbeidet. Da vil samnorskattanken bli redusert frå ein livskraftig, konstruktiv ide til eit fromt og passivt ønske, og det var vel ikkje meininga?

Vi har alt ca. seksti kontakt-menn, og må ha fleire. Vi hadde tenkt oss ca. 200 til å begynne med. Sett at vi hadde så mange, og at kvar av dei var hyrding for ein flokk på ca. tjue som han «klippte» for ti kroner året. Det ville bli førti tusen kroner. (Noregs Mållag får inn ca. dobbelt så mye år om anna bare i gaver, attåt dei andre inntektene). Vi kunne da kanskje sjå oss råd med å skaffe oss eit lite krypinn til kontor, kanskje også ein mann som kunne gå der eit par kvel-dar i veka og ordne med post og anna slikt. Vi har emna på mange tiltak, men alt står i stampe så lenge vi ikkje har fast kontor og større budsjett. Vi ser da ingen veg utanom: Skal ideane våre vinne fram,

Over til side 9

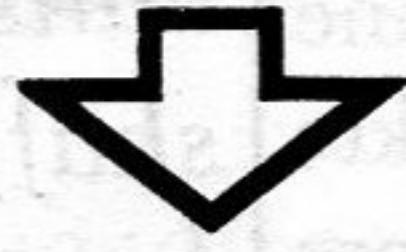
Lunde Sparebank

Oppretta 1862

Alle vanlige bankforretningar

Telefon 47

Vi ønsker alle velkommen til våre
avdelinger. Her kan De nå lettvint
foreta Deres innkjøp.

Midt-Telemark Samvirkelag

Avdelinger i Bø, Hørte, Gvarv, Ulefoss,

Lunde og Svenseid.

Midtbygda Handelslag

TELEFON 62

*Snarkjøpsbutikk
med
særskilt
manufakturavdeling*

Det største
utvalg
i
møblar

finner De hos

Einar Kaasa

Tlf. 274 — BØ

Vi bringer fraktfritt over
heile Telemark

Organisasjonen – fra side 7

må organisasjonen gjøres meir slagkraftig, og da må medlemsstalet aukes.

Medlemstalet må aukes, ja. Det var altså det han ville fram til, seier lesaren, og legg avisa vekk. Og vi sympatiserer med lesaren. For det å verve nye medlemmer, å gå på folk ansikt til ansikt og be dei punge ut til ei sak der det er så stor meiningsskilnad, det er noe dei fleste ryggar tilbake for. Og det er greit det kan vere kviesamt. Vi skal ikkje freiste på å underslå det.

Vi trur likevel vi har funni på ein metode som er så lite pågående at vervaren ikkje treng kjenne seg brydd. Vi har fått trykt eit såkalla ververbrev, eit papirark der vi gjør greie for dei viktigaste synsmåtane våre, samstundes som vi oppfordrar mottakaren om å bli medlem. Eit slikt ververbrev kan kontaktmannen rett og slett stikke i postkassa til ein mulig sympatisør. Kontaktmannen bør helst sette sitt eige namn oppe i hjørnet på konvolutten, så mottakaren veit kven han kan vende seg til om saka i tilfelle han er interessert. Sterkare pågang treng ein ikkje drive. Neste gong ein så møtes, vil kanskje mottakaren sjøl ta initiativet til ein samtale om saka, og dersom lykka er god, vert han medlem. Underskrivne trur det lønner seg best å vere lite pågåande. Som mi personlige meinung vil eg også få lov å legge til at dersom vi bruker argument i vervinga, så bør desse argumenta helst vere rasjonelle. Det sterkeste argumentet tør vel vere at ungdommen ikkje har råd til å sole bort tida si på to språk, og at vi derfor snarast mulig bør komme til semje om språksaka.

Vi vil med dette oppfordre så mange som mulig om å bli våre kontaktmenn. Eit lag kan ikkje bestå og ein idé kan ikkje vinne fram med bare passive medlemmer. Noen må vere villige til å ta eit lite tak. (Vi reknar med at ein kontaktmann med tjue medlemmer vil måtte bruke ca eit halvt dagsverk i året). Skriv til landslaget etter ververbrev og anna materiale, krev inn kontingent hos gamle medlemmer og prøv å få tak i nye. Vi har mengdevise av

Språkstrid, språksystem**Over fra side 2**

mulig dekkende uttrykk for kjensler og pasjoner. Det fins en mengde språklige ytringer som likner latter for såvidt som de utelukkende har en ekspressiv funksjon, mens de overhodet ikke skal meddele noe opplysende. Her fins det en lang skala, fra enkle signal, utrop som «bevars!», «au!», og opp til den reine poesien. Det samme gjelder religiøse uttrykk som er reint kjenslevorne på samme måten som latter, lyrikk eller musikk.

Kjenslene er ubevisste for såvidt som de ikke kan bli gitt noen rasjonell grunngiving, og de kan ikke få dekkende uttrykk i intellektuelt språk. Derfor må dikteren bruke metaforer. «Månnens sølvsgld på den nattblå himmel» eller «den rasende storm» i et dikt gir ikke meteorologiske observasjoner, men de gir uttrykk for de kjenslevorne opplevingene dikteren har hatt, og de har som oppgave å vekke tilsvarende kjensler hos leseren.

Det poetiske språket og det vi gjerne kaller normalprosa er med andre ord heilt ulike arter av språk med ulike middel og ulike mål. Derfor ser en da og ofte at talentfulle lyrikere som i sin poetiske bildebruk har en merkelig klar presisjon, uttrykker seg underlig klosset, uklart og ordrikt når de skriver prosa.

Men den viktigste, eller la meg forsikkerhets skyld heller si den mest utbreidde funksjonen til språket ligger jo trass i alt avgjort i ymse former for prosa. Ved sida av nær sagt alt talt språk, dreier det seg jo langt fra bare om den trykte litteraturen, men ikke mindre om korrespondanse av alle slag, fra små hverdaglige billetter via innberetninger, innstillinger, notat osv. til viktige statsdokument.

Over heile denne viktige delen av språkbruken har ikke lyrikerne, etter mi erfaring, noe fortrinn framfor andre, slik at det kan være gode grunner til å sette spørsmålstege ved påstanden

folk i landet som sympatiserer med ideen vår. Men det er ikkje nok. Vi må ha ein liten kontingent frå dei viss arbeidet vårt skal ha framgang. **JAKOB SKAUGE.**

om at dikterne bør ha noen forrett framfor andre skrivende mennesker til å ha et ord med i laget når en skal fastlegge skriftlige språknormer. Det er nå engang ikke det samme å være felebygger og violinist. Språket er det instrumentet lyrikerne som kunstnere skal spille på. Og spille godt!

Går vi så over til det religiøst-rituelle språket, har det og en særfunksjon.

Det religiøse språket skal formidle den religiøse kjensla til andre som ledd i gudsdyrkninga, og den består i handlinger, ord, gester og handsaming av hellige ting. Ritualsystemet er den sosiale sida av det religiøse. Ettersom guddommen hører heime i en oversanselig, eller rettere utenom-sanselig sfære, kan den ikke fattes uten i form av kjente forestillinger. Derfor gjorde allerede den greske filosofen Xenofanes i 500-åra f. Kr. denne observasjonen: «Menneskene har skapt seg guder i sitt bilde og trur at gudene er født og har kropp og klær og språk som vi; negrene meiner at gudene er svarte og stumpesa, trakerne tenker seg at de er blåøydde og blonde; ja, om okser og hester og løver kunne male, da ville de framstille guder som okser, hester og løver!» Men disse kjente forestillingene strekker ikke til som virkelig forklaring; de blir bilder, symbol for noe ufattelig.

I ritualene blir det religiøse språket uttrykk for sams sympati, for et fellesskap i det religiøse som ikke kan bli nådd uten bildespråk. Denne samkjensla, sympatiene, blir styrka ved at rituelle ord og handlinger får samme form; for ellers kan de ikke meddele de samme kjenslene til alle. Samkjensle i det hellige blir med andre ord styrka ved at de symbolske uttrykka for det religiøse alltid er de samme. Ensartetheten gir styrke. Resitasjon, sang og musikk veksler i samme rytmen og samme syklusen hver gang kultusmedlemmene dyrker sin gud. Og ved å bli tatt oppatt på samme måten gang etter gang får ritene jamvel den sannhetsvekt som ligger i tradisjonen sjøl.

Derfor blir religiøst språk alltid konsernativt. Det gammelmodige gjør at det får noe høgtidelig over seg, noe som ligger høgre og over virkedagens mangehånde trivielle hendinger.

Fordi det religiøse språket uttrykker utenomsanselige ting, djupe kjensler, er det ikke det vesentlige ved rituelt

språk at det er intellektuelt forståelig. I heile den islamiske verden, fra Marokko og Sudan til Indonesia og Filippinene, blir lange haranger av Koranen lest på arabisk under gudstjenesten. Jamvel om ingen skjønner et kvidder av det som blir lest, stemmer det like fullt til høgtid og åpner sinnet for religiøs fromhet. Mye av det samme skjer med latinen i den katolske messa. Derfor er det et spørsmål om det ikke er et religiøst feilgrep å sette Bibelen om til moderne, greitt norsk, enten det gjelder bokmål eller nynorsk. En «torn i kjøttet» eller «kjøttets oppstandelse» vil snautt gi den rette dåmen av helighet. Læstadianerne leser ikke en moderne Bibel. De må ha en god, gammel dansk utgave for å bli stemt til religiøs høgtid.

Det religiøst-rituelle språket har såleis overlag mye sams med det poetiske. Det bygger på poetiske symbol, rytme og klang langt meir enn på intellektuell klarhet. Derfor vil jamvel poetisk språk ha en arkaiserende tendens, noe som gir litt av grunnlaget for at særlig «riksmåls»-folk hevder at det først og fremst er lyrikerne som skal gi våre skriftlige språknormer. Og det er da ikke underlig at svært mange av dem finner at «landsmålet» er vakker i poesi. For der er det etter måten uskadelig som katalysator i språkutviklinga.

Men samstundes har det religiøst-rituelle språket og ei side som knytter det sammen med en av de aller viktigste, om ikke den viktigste, generelle funksjonen språket har, — ei enestående evne til å skape indre solidaritet, til å styrke samkjensla innafor gruppa. Men det er og blir et særspråk.

Denne enestående evna til å skape indre solidaritet gjør at språket kan hende er den faktor som mest av alle binder ei gruppe sammen til en einskap, og som dermed skiller den kvasst fra andre grupper. Det gjelder nasjoner og mindre lokale grupper; det gjelder i mange høve yrkesgrupper, og det gjelder ikke minst sosiale klasser. Yrkesspråk har vi jo mange av, ikke minst i teknikk og vitenskap. De har ofte et sterkt internasjonalt drag over seg. Som det blei sagt om en kollega av meg: «Han bryter nå litt på det

norske, da!» Vitenskapelig språk har sjølsagt i fremste rommet en intellektuell funksjon, men det kommer og inn andre, kjenslevorne moment. De yngre kollegene mine bruker ei lang rekke anglismer som overhodet ikke har noen vitenskapelig klargjørende oppgave. I stedet for «i denne sammenhengen» heiter det nær sagt uten unntak «i denne kontekst», «særskilt» må heite «spesifikk», «husstand» heiter «hushold» (etter det engelske «household») osv. Her kommer m. a. det solidaritetskapsende inn i bildet. I andre yrkesspråk er nok dette mye sterkere, som sjømannspråk, forbryterspråk og andre.

Men i aller fremste rommet virker språket solidaritetskapsende når det dreier seg om lokale grupper og sosiale klasser. Og her skal en være klar over at når en snakker om «vakkert» eller «mindre vakkert» språk, skjer det som en overvegende regel med referanse til ens eget språk. «Litt længer ut' i fjorden og litt længer inn snakke' dæm så gjøsele' støgt; men der så eg e' fra, dær snakke' dæm så nødele'!» Det viktigste er med andre ord ikke at en skjønner hva andre folk sier, men at en snakker på samme måten. Det er identiteten som skaper solidariteten. Det gjelder både på det lokale og det sosiale planet. Dette er et nært sagt universalt fenomen. Vel kjent er historia fra det Gl. Testamente om Jefta og gileadittene som hadde slått efraimittene og stengt vadestedene over Jordan for dem. Hver gang en efraimitt ville lure seg over ved å nekte for å være efraimitt, blei han bedt om å si «sjibole». For efraimittene kunne ikke uttale det skikkelig, de sa «sibbole». «Så greip de han og slo han ihel.»

Med atskillig ironi karakteriserte den danske dikteren Chr. Wilster (1797–1840) de danske klassespråka omkr. 1800: «med Fruerne fransk og tydsk med sin Hund, og dansk med sin Tinner han talte!» Bare i underklassa var nasjonspråket brukelig, mens overklassa var for fin til det. Her måtte «utalandsk» til, ja, tilmed bikkja måtte snakkes til på fremmed mål, fordi den hørte til overklassa! Nå, dette har vel ikke vært noen nationalistisk karakteristikk, men det ligger like fullt ei djup, indre sanning i den, nemlig at overklassa til vanlig er mindre nasjonal enn

de låtere klassene. Dette er jo naturlig nok, fordi overklassa alltid vil ha mye lettere for å knytte økonomiske og personlige kontakter og ikke minst økonomiske med utaverdenen enn de låtere klassene har. Det gir status og prestisje å synne disse kontaktene gjennom språket. For allerede det gamle handelspantriatet på Bernt, Carsten, Peder og Peter Ankers tid var fløkt inn i det store internasjonale finansspillet. I vår tid er heile dette internasjonale vevkjerringnettet av gjensidige finansinteresser og transaksjoner så utrulig vevd inn i hverandre at det enkelte menneske umulig kan ha oversyn over det. (Meir i neste nummer).

Norge — Noreg

I dette blad nr. 2/65 har T. Magnusdal eit innlegg om landsnamnet vårt. Men først set han stempel «gamaldags» på nynorsken; etterpå samtaler han med «gamlingen». Men er ikkje dette eit galt syn? Ord blir fortengde av andre, utan at det eine er mindre gamalt og utan omsyn til kva som er best. Det er meir eit makt- og prestisjespørsmål. Enkle ord slår lett ut samansatte t. d.

Slik og med namn. Oslo t. d. er eldre enn Christiania, men hovudstaden tok det «gamaldagse» i bruk att i 1925! Var det galt å drage fram att det norske namnet? Skulle dei finne eit nytt?

Forma Norge har bite seg godt fast, men er ikkje mindre ei forvansking og fordansking av Norige, som er blitt nedslipa til Noreg i nyare tid. Nynorsken valde som kjent først forma *Norig*, men dette blei endra, og meiningsa var vel at *Noreg* skulle vere som ei samnorskform. Det måtte ha gått å innføre dette ved å bruke same metoden som når det gjeld tellemåten: tatt til med dei unge.

Men dette blei ikkje gjort, og nå er det vel seint slik sansen er blitt for nasjonale spørsmål.

Er så Norge ei folkemålsform? Eg tvilar på det. Dei gamle sa *Norje* — med trykk på første leddet, slik som svenskane og gjer det. Namnet Noreg kan ikkje uttalast på meir enn ein måte. Og det er vakkert. Men — «det beste blir aldri vår framtid», sa Nordahl Grieg. «Det beste har nok med å dø.»

Ragnv. Berli.

Gutorm Gjessing:

Sosialisme og Fred

Pax Forlag 1965.

Professor Gutorm Gjessing er uten tvil en av de forfatterne som har nådd lengst i arbeidet med å legge om til ei samnorsk språkdrakt. Vi såg det klart i boka «Samfunn og Kultur», som kom ut for et par år sia. I den siste boka si, «Sosialisme og Fred», har han tatt enda et steg videre på vegen, og med godt resultat.

Vi ser ei tydelig utvikling i bruken av *a-endinger*, særlig på substantiv, der forfatteren faktisk av og til går lenger enn strengt tatt nødvendig innafor ei samnorsk ramme (blokka, klassa, rolla, evna, benevninga, kjensgjerninga). Bestemt form fleirtall nøytrum får konsekvent *a-ending*, både på einstavings- og fleirstavlingsord (landa, folka, punkta, navna, skipa, krava, syna, breva -møta, idealia, problema, midla, våpna, prinsippa, resultata, samfunna, partia). I ubestemt form fleirtall står fleirstavlings nøytrumsord av og til uten ending (system, middel). Ei litt uheldig fleirtallsform er *utariksministre*.

Det måtte passe bedre med *utenriksministrer*.

I verbboyinga har Gjessing en tendens til å overdrive bruken av uekte sammensatte verb (kjempe ut, fatte om, bli vidd ut, bli arbeidd ut). I perfektum partisipp av sterke verb har han ikke vågd å stryke endekonsonanten, enda formene tydelig føles som stilbrott i en slik tekst. På dette kinkige punktet vil Landslaget for Språklig Samlings samlenormal bli til god hjelp for alle som ønsker å skrive gjennomført radikalt.

På ett punkt er professor Gjessing underlig konservativ, nemlig når det gjelder attributiv bruk av partisipp. Der bruker han merkelig nok former som *ordnede* forhold, *ervervete* egenskaper, den *utartete* kunsten, de *fargete* folka osv.

Det er tydelig at forfatteren er redd *s-genitiven*, ellers ville han ikke nytte så mange tungvinte genitivkonstruksjoner som han gjør (makta sin søte eliksir, sosialdemokratiet sitt vesen, på Morgan si tid, Sovjetsamveldet si historie, tjenesten til samfunnet, sosialismen si sak).

Når det gjelder ortografi, er Gjessing meget radikal. Vi merker oss med glede gode samnorske skrivemåter som *meir*, *peike*, *eineste*, *fleire*, *det eine*, *heite* osv. På den andre sida noterer vi *gjemme* (men *glømme*), *gammel*, *alene*.

Alt i alt har professor Gjessings samnorskeksperiment falt heldigere ut enn det forrige, også reint stilistisk. Viss han nå er villig til å rette seg etter samlenormalen heretter, skulle resultatet kunne bli enda bedre neste gang. Vitakker hjertelig for den store innsatsen han gjør for vår sak, og sier: Lykke til med arbeidet videre!

Magne Aksnes.

NOEN

BETRAKTNINGER.....

Over fra side ③

skipe ei riksmålsforening, med støtte fra voksne krefter. Den unge formannen sier i et intervju med «Frisprog» bl. a.:

«Jeg begynte å tenke litt på dette med språket da jeg gikk i annen klasse og fikk en lesebok som så nokså merkelig ut.» Frisprog: «Snakket du med foreldrene dine om den da?» «Nei, jeg snakket med broren min. Han er tolv år. Og han fortalte om riksmål og nynorsk og språknemnden og sammenblandinga av begge språk for å få ett. Han visste hva som var radikale former og moderate, og han forklarte hvorfor noen av stikkene i leseboken var rarere enn de andre.» Etter å ha spurta seg for på skolen og heime, gikk så niåringene sammen og danna ei riksmålsforening, for å forsvere sin rett til å skrive «sneen» og «solen». Som det heiter i intervjuet: «Riksmålsfolk må vise toleranse, står det i avisene. Mot nynorsk og samnorsk skal vi vise toleranse. Men ingen syns de behøver å vise toleranse overfor oss. Mindretallet skal ha sin rett, men derfor behøver ikke mindretallet ta retten fra flertallet!»

Omtrent samtidig med dette intervjuet trykte «Frisprog» et innsenderbrev. Det vart det uttrykt samhug med kravet om «sproglig frihet» for de skolebarna som sier «ben», «gren», «sten» osv, men ville Riksmålsforbundet, om det fikk viljen sin fram, innrømme den samme retten for dem som brukte diftong i disse orda?

«Frisprog» svarte i en leder: «Det er ikke skolebarn som skal avgjøre et lands skriftspråk!» Og ellers: «Skriftsproget skal ikke være en oppsamlingssentral for alle de i og for seg interessante kulturhistorier man kan finne i alle landets dialekter.» Underforstått: Som t.d. diftongene, som en ganske riktig kan finne i alle landets dialekter, når vi ser bort frå Østfold, Østerdalen, deler av Sør-Trøndelag og Oslo Vestkant.

Og dermed har vi fått definert den «sproglige frihet» som folkeskolebarna på Vinderen blir mobilisert for å forsvere!

Men det er ikke bare i skolen språktvangen herjer. I vår vart det oppdagat på høgste hold i Riksmålsforbundet at samnorsktanksene til og med var i ferd med å invadere teatret! Den logiske konsekvensen følgte: Skuespillernes Riksmålsforening! Et nytt prov på at frihetskjemperne aldri slapper av, men settes inn der det er bruk for dem!

Stopp litt! Der det er bruk for dem?

Over til side ① ③

Bruk

Bø Sparebank

Ein moderne bygdebank

Starta 1852

Telefon 71 og 340

CENTRUM ELEKTRO A/S

BØ I TELEMARK

★ Radio- og TV-service

★ Elektrisk utstyr

L/L BØ MØLLE

TELEFON 217

BØ I TELEMARK

MØBEL- HALLEN

O. TVEITAN

(Bak BP-stasjonen)

Tlf. 187

BØ I TELEMARK

Alt i møbler

Kontor-
og
hybelmøbler

★ SØLV

★ PLETT

★ TINN

★ BUNADSØLV

Gullsmed

BESTELAND

TELEFON 202

BØ I TELEMARK

Betraknninger – fra side 11

Jeg er ingen pasjonert teatergjenger jeg har budd ute på tjukke landsbygda heile mitt liv hittil, og der har vi ikke noe særlig høve til å studere scenespråket i detalj. Likevel har jeg alltid trudd at teatret i Norge har vori mellom riksmålets sterkeste festninger, ei oppfatning som Riksmålsforbundets propagandamaskin aldri har prøvd å rokke. (Det Norske Teatret danner et unntak, men ettersom Riksmålsforbundet som kjent er en varm venn av nynorsken, kan jeg ikke tru at det er det Skuespillernes Riksmålsforening er retta mot.) Spørsmålet som trenger seg fram blir da:

Hvem sitter bak rattet i de sammorskankene som nå truger den «sproglige frihet» på Thalias einemerker? Eller for å si det på en annen måte: Hvem bestemmer målforma i et teaterstykke?

Er det Stortinget? Kirke- og undervisningsministeren? Eller kanskje Norsk Språknemnd?

Nei. Ingen av disse instansene har noen gong hatt, eller prøvd å skaffe seg, kontroll over scenespråket. Det er heilt nye fiender riksmålsmohikanerne har vendt seg mot denne gongen. Nemlig dramatikerne. Dvs. de av dem som ikke er konservative nok i målføringa si.

For det er jo sjølv sagt forfatteren av et skuespill som avgjør vilken målform stykket skal ha. (Eller oversetteren, når det gjelder utenlandske stykker.) Dessuten har de fleste teater en språkkonsulent som vel har en viss innflytelse. Skal sammorsktruselen føres inn i teaterverda, er det altså frå disse hold initiativet må komme.

Det må ikke skje! Når vi tenker oss om, må vi vel vedgå at få grupper opplever så stor språktvang som skuespillerne, som på scenen er nødde til å snakke akkurat slik som dramatikerne dikterer dem. Tenk om det forferdelige skulle skje, at en ny, sammorskugna Henrik Ibsen eller Helge Krog skulle dukke opp og prøve å tvinge Knut M. Hansson eller Rolf Just Nilsen til å uttale vulgærformer som «fram», «sju» eller «snø» offentlig!

Bedre føre var enn etter snar, sier et gammalt ord. Enda om sammorsk hittil ikke har gjort så mye av seg på scenen, kan han dukke opp når som helst. Da er det godt at vi har Skuespillernes Riksmålsforening til å «verne om vårt scenesprog» og få slått fast

korfor menneskeretten vart vedtatt!

Da står det bare igjen å gratulere Riksmålsforbundet med de nye tilvekstene. Det blir sikker ikke lett for eventuelle sammorskankes å trenge inn på scenen heretter, om det er aldri så dyktige dramatikerer som prøver å manøvrere dem inn. Og når det gjelder de «ubefestede barnesinn», i alle fall på Vinderen folkeskole og andre læreanstalter i samme strøk, så trur jeg at Leif Wærenskjold kan være ganske rolig: de får nok stifte bekjentskap med heilt andre slags tanks. Riktignok etterlyste Riksmålsforbundets Ungdomsfylking på Vinderen ei «sammorskforening», «så vi kunne få motstand», i følge «Frisprog». Noe å tenke på?

Eller skal vi heller foretrekke å fortsette med litt meir «befestede» medlemmer enn dem de vørde motstanderne våre nå har begynt å satse på?

LARS S. VIKØR.

Dr. Stian W. Erichsen

Spesialitet

HUDSYKDOMMER

Arendal

Tlf. 21297

**Glem ikke
postgiroblanketten
til Språklig Samling**

HYTTER – GARASJER

**Reisverk og utv. panel til hytter leveres
montert på Deres tomt.**

Tregarasjer - rekker og enkle - og STABIL
vippeporter leveres.

Ring 53 36 90 Oslo, og be om brosjyrer.

PAUL DAHLØ – HASLUM

Språkpolitiken framover

Av ein eller annan uforståelig grunn ser det ut som Språklig Samling ventar noe frå Vogt komiteen (språk-fred nemnda) som skal tene sammorskanken. Det må være heilt feil. Då skjønar eg betre at såkalla «riksmålsfolk» etterlyser utfallet. Bare det som er nemnt i oppdraget om omskiping av språknemnda til ei språkakademi, er som klypt ut av programmet til Riksmålsforbundet! Ein kan ikkje tene sammorskanken ved å ta livet av det organet som skal fremme språktilnærminga.

Alt som er gjort av rettskrivingsbrigde frå 1907 og framover har denne tilnærminga som føremål. Dei to målfrontane har og i stor grad forsona seg med at det må gå den vegen. Det er ikkje uttrykk for den aktuelle stoda å seie at den eine parten ikkje kan vinne over den andre. Det synet sigra for godt i Noregs Mållag i 1957. Og det har vore klårt mykje lenger.

Men då står det att at vi må få ei språkleg samling som utfall av språktilnærminga og som aktuell politikk. Det betyr ikkje at alle er samde, tvertom vil dette liksom før koste strid. Og då treng vi eit statleg organ som fastare enn nå kan leie denne utviklinga. Dyrking av former som må avleggast, fører til stillstand.

Ragnv. Berli.

Vi mottar Deres innskudd på følgende vilkår:

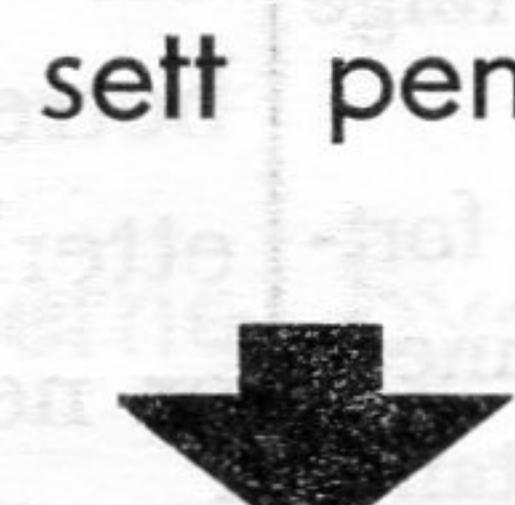
Sparevilkår . . . . . 2½ % rente

6 måneders oppsigelse . . . . 3 % rente

9 måneders oppsigelse . . . . 3½ % rente

12 måneders oppsigelse . . . . 4 % rente

La det ikke bli med tanken

sett pengene i

Saude og Nes Sparebank

Akkerhaugen — Gvarv

DRIKK MJØLK

frå

BØ MEIERI

Velkommen til vår snarkjøpsbutikk!

Godt utvalg i KOLONIAL, DELIKATESSER,

FRUKT og GRØNNSAKER

T. WREIM — Tlf. 64, BØ

ønsker vi alle
våre venner.....

Bidragsytere
til Språklig Samling

Annonsører

Medlemmer

Beste helsing

SPRÅKLIG SAMLING

Landslaget for SPRÅKLIG SAMLINGS

Samlenormal

De store strukturendringene som særmerker samfunnslivet i våre dager, fører med seg at utviklinga nå går raskt i retning av sammorske kulturformer på alle områder. Det er ikke lenger det skarpe skillet mellom bondekultur og bykultur som det en gang var.

Språklig har det gått for seg ei gjennomgripende utjamning de siste par mānnsaldrene. I samsvar med denne utviklinga har Stortinget vedtatt fleire store rettskrivingsreformer, etter tilråding fra våre fremste fagfolk. Formålet har heile tida vært at de to offisielle målformene våre gradvis skulle nærme seg hverandre, slik at de til slutt kan flyte sammen til ett samlende norsk skriftspråk.

I dag må en kunne si at det er relativt få praktiske hindringer som står i vegen for ei formell sammensmelting av de to målformene. Denne situasjonen har Landslaget for Språklig Samling tatt konsekvensen av. Ved landsmøtet i 1960 satte laget ned ei nemnd som skulle komme med framlegg til en samlenormal, til bruk for medlemmene i laget og andre interesserte. Til formann i nemnda blei valt lektor Ola Halvorsen.

I vedtaket fra landsmøtet heter det bl. a.: «Hensikten med normalen er å få satt opp et mønster for de som ønsker å bruke ei radikal målføring uten omsyn til mindre språkgrenser. — Innafor denne ramma skal nemnda bare la seg binde av formålsparagrafen i laget og prinsipputtalelsen på landsmøtet i 1959. Her heter det at målet er å nå fram til ett skriftspråk ved å legge talemålet i bygd og by til grunn for ei gjensidig tilnærming mellom de to målformene. Utgangspunktet for arbeidet i nemnda bør være samformene i gjeldende læreboknormal. Når det er rimelig høve til det, bør en ta hensyn til samformene i de skandinaviske språk.»

Nemnda ser det slik at det er bøyninga av orda — formverket — som er det viktigste i en samlenormal. Rettsskrivinga og ordtilfanget spiller mindre

rolle. Kan vi bli enige om et forholdsvis fast formverk, da har vi alt et sammorsk skriftspråk. Innafor ramma av dette formverket bør det likevel være muligheter for variasjon, alt etter som en ønsker å skrive et bokmålsfarga eller nynorskfarga språk. — Når det gjelder ordtilfanget, må hver enkelt skribent stå heilt fritt. Nemnda tar med andre ord avstand fra det kunstige skillet som nyorsk har holdt oppe mellom heilnorske og unorske ord.

Reint generelt kan en si at der Norsk språknemnd i 1957 ikke fant å kunne gå lenger i tilnærminga mellom nyorsk og bokmål, der har Samlenormalnemnda tatt steget fullt ut og funne fram til samformer — enten som eineformer eller som dobbelformer. Ut fra ei nøktern vurdering av de faktiske språktihøva i landet har en såleis forsøkt å finne fram til en normal som skulle kunne samle storparten av folket. Så langt råd er, har en prøvd å holde på de særnorske formene. Det vi vil, er jo å samle folket om et formverk og et lydverk som bygger på levende norsk folkemål i by og bygd.

Vegen bort fra målklovinga

De fleste mennesker vil vel gjerne at vi skal komme bort fra den språksplitelsen vi lir under i Norge i dag. Den tospråklige situasjonen kjennes som en større og større belastning for hvert år som går. Samtidig synes problemet å bli stadig meir unødvendig. Skilnaden mellom de radikale variantene av de to målformene er etter hvert blitt så liten at det synes kunstig og formålslaust å holde ved lag noe markert skille i det hele.

Vi sammorskfolk hevder derfor at tida er inne til å rive ned de siste gjerdestolpene mellom målformene, slik at en omsider kan få en samlende offisiell normal, som tar opp i seg det beste fra de næværende normalene. Gjennom det foreliggende utkastet meiner vi å ha bevist at *det er mulig å lage en slik nor-*

mal i dag. Den må nødvendigvis inneholde mange valgfrie former, det er så. Men dette er trass i alt den vegen en kan og må gå for å komme ut av uføret. Slik opplegget er nå, har de to målformene en sterk tendens til å låse seg fast i hver sin bås. Skal en ha håp om å kunne stimulere ei ønskelig utvikling fram mot en relativt fast sammorsk normal innen rimelig tid, må en derfor snarest ta sikte på å samle de næværende offisielle målformene under en hatt, som *et tredje alternativ*. En fortsatt kunstig isolasjon av målformene tjener ikke noe fornuftig formål, men hindrer framvoksteren av et *norsk* framtidsmål i landet. Vi håper våre styremakter vil overveie å gi Norsk språknemnd i oppdrag å utforme en samlende normal så snart som mulig. Etter vårt skjønn haster det med å få satt i gang dette arbeidet. Både i skolen og i administrasjonen er det behov for en fellesnorm.

Tidligere rettskrivingsreformer har vært lansert i heile skoleverket på en gang. Men dette krever et stort apparat, med mange nye lærebøker osv. Vi ser det slik at en sammorsknormal i første omgang bør tas i bruk i gymnasiet, og da på heilt frivillig grunnlag, eventuelt i form av forsøksverksemnd. Et slikt eksperiment vil kreve et minimum av innsats fra det offentlige.

Når vi trur det kan gjøres på denne måten, er det fordi en sammorsknormal ikke vil bringe inn noe prinsipielt nytt. Den nye normalen burde derfor kunne tas inn i undervisningen uten særlig store praktiske vansker. En elev som deltar i den ordinære undervisningen i bokmål og nyorsk, skulle ikke trenge noe større særundervisning om han ønsker å skrive sammorsk. Den nye normalen vil jo i seg sjøl bestå av ei blanding av de to andre målformene, og de grammatiske særreglene vil ikke inneholde mye nytt. Normalen vil sjølsagt måtte bygge på genuine norske særmerker — tre kjønn, a-verb og diftonger — samtidig som den må hente mye av sitt rike ordtilfang i bokmålet. Følgelig vil det ikke på noen måte være bortkasta for en sammorsklev å følge undervisningen i bokmål og nyorsk. Tvert

imot vil rikelig høve til sammenlikning mellom målformene være nyttig og nødvendig inntil videre, ikke minst av omsyn til målføringa. Eleven skulle da få med seg alle vesentlige verdier som den nåværende norskopplæringa gir, samtidig som han kan konsentrere seg om en skriftnorm.

Framlegg til OVERSYN OVER FORMVERKET

I. Verbet

- Infinitivs-endinga* skal være *-e* (å kaste), men *refleksiv-infinitiven* kan ende på *-es* (å kastes) eller *-as* (å kastas).
- Presens partisipp-endinga* kan være *-ende* (kastende) eller *-ande* (kastande). Det samme gjelder *visse adverb* (eitrende eller eitrande sint, på samme måte som hoppende eller hoppende glad).
- A-verb* (kaste-klassen) får *-er* i presens (kaster).
- Telle-klassen* får *-er* i presens (teller).
- Presens av sterke verb* kan ha *-er* uten omlyd (skriver, faller, kommer), men einstavingsformer, eventuelt med omlyd, er jamstilt (skriv, fell, kjem).
- A-verba* får *-a* i preteritum og perfektum partisipp (kasta, har kasta).
- Tru-klassen* får *-dd* i perfektum partisipp (trudd).
- Sterke partisipp* kan ende på *-e* eller *-i* (funne/funni). Somme kan ha *ulike stammevokaler* (skreve/skrivi, brote/bryti/brutt).
- Samsvarbøyning av svake verb* er heilt sløyfa (han blei fortalt, det blei trudd, de(i) blei kjøpt).
- Samsvarbøyning av sterke verb* skal stå ved lag som jamstilt form (han, ho/hun, det, de(i) er komme/kommi, eller han, ho/hun er kommen, det er komme/kommi, de(i) er komne).

Det måtte jo være en forutsetning at elever som bruker samnorsknormalen, slipper å skrive på de andre målformene. De kan da sette alt inn på å lære ei i norsk målform fullgodt, istedenfor to halvgodt.

samlenormal

II. Substantivet

- Den ubestemte artikkelen** skal skrives *e(i)n, ei, e(i)t*.

Den bestemte artikkelen skal skrives *den, det, de(i)*.

2. Hankjønnsord

e(i)n hest- hesten- fleire hester- hestene eller hestar- hestane

Hovedregel:

Fleirtall på -er og -ene eller -ar og -ane.

Unntak:

Nomina agentis og andre avleinger på *-er/-ar* blir som hittil bøyd slik:

en arbeider-arbeideren-arbeidere(r)-arbeiderne

eller

ein arbeidar-arbeidaren-arbeidaran-

arbeidaranne

en borger-borgeren-borgere(r)-

borgerne

eller

ein borgar-borgaren-borgarar-bor-

garane

Avleiinger av geografiske navn og fremmendord har likevel ikke jamstilt form på *-ar*, og blir da bøyd slik: *e(i)n bergenser-bergenser-bergensere(r)* eller *bergenserar-bergenserne* eller *bergenserane*

e(i)n akademiker-akademiker-akademikere(r) eller *akademikerar-akademikerne* eller *akademikerane*

3. Hokjønnsord

ei gate-gata - fleire gater-gatene
ei dronning-dronninga - fleire dronninger-dronningene

Hovedregel:

Bestemt form eintall på -a.

Fleirtall på -er og -ene.

Merknader.

Mange ord har skiftende kjønn.

- Ord på -het** er oftest hankjønnsord og blir da bøyd slik:
en godhet-godheten
De fleste kan også være hokjønnsord og blir da bøyd slik:
ei godhe(i)t-godhe(i)ta
Enkelte ord med gammelmodig preg er alltid hankjønn (begivenheten).
- Verbalsubstantiv** på *-ing* er alltid hokjønnsord (lesinga).
- De aller fleste ord på *-ning* er hankjønn (bygningen).

4. Nøytrumsord

e(i)t hus-huset - fleire hus-husa
e(i)t kontor-kontoret - fleire kontor
eller *kontorer-kontora* eller *kontorene*

Hovedregel:

Einstavlingsord er uten ending i ubestemt form fleirtall, i bestemt form er endinga *-a*.

Fleirstavlingsorda kan være uten ending eller ha endinga *-er* i ubestemt form, *-a* eller *-ene* i bestemt form.

Unntak:

Ord på *-er* skal ikke ha fleirtallsending (et anker - fleire anker).

Merknad.

Sammensatte ord der siste leddet er et einstavlings nøytrumsord, bør få *-a* i bestemt form fleirtall (søksmåla).

Ord med sterkt bokmålspreg får *-ene* (budene, kullene).

5. S-genitiv

kan brukes i alle kjønn, bestemt og ubestemt form, eintall og fleirtall, når stil og sammenheng gjør det naturlig (manns, mannens, kones, konas, barns, barnets, menns, mennenes).

III. Pronomen

Personlige pronomen

1. *Jeg* og *eg* er jamstilt.
2. Som objektsform er *han* hovedform og *ham* sideform.
3. Som subjektsform er *ho* og *hun* jamstilt. Objektsforma er *henne* og eigeforma *hennes*.
4. Det personlige pronomenet *den* skal kunne brukes som i bokmål (steinen, den er tung eller han er tung; fjøra, den er lett eller ho er lett).
5. I andre person fleirtall er subjektsforma *dere* eller *de*. Objektsforma er *dere* og eigeforma *deres*.
6. I tredje person fleirtall er *de* og *dei* jamstilte former. Som objektsformer er *dem* og *dei* jamstilt, med

de som sideform. Eigeforma er *deres* eller *deires*.
 7. Høflig tiltale: *De*, *Dem*, *Deres*. Under **påpekende pronomen** skal *disse* og *desse*, *de* og *dei* være jamstilt.

Spørrepronomen

1. *Hjem* og *kven*, *hva* og *kva* er jamstilt, med genitivsformene *hjem sin*, *si*, *sitt*, *sine* og *kven sin*, *si*, *sitt*, *sine*. I relativsetninger kan en nytte genitivsforma *hvis*.
2. *Hva for en*, *ei*, *et*/ *kva for ein*, *ei*, *e(i)t* er jamstilt med *(h)vilken*, *(h)vilket*, *(h)vilke*.

Ubestemte pronomen

1. *En* og *ein* er jamstilt.
2. *Hver-hvert* og *kvar-kvart* er jamstilt.

IV. Adjektiv og adverb

I komparativ og superlativ av *adjektiv* og *adverb* er endingene *-ere/-est* og *-are/-ast* jamstilt (vakrere-vakrest eller vakkre-vakkast).

V. Ordenstall

ender på *-ende* (sjuende).

SPRÅKLIG SAMLING!

drive-driver/driv-dreiv-dreve/drivi

rive-river/riv-reiv-reve/rivi

skrive-skriver/skriv-skrev-skreve/skrivi

trive-triver/triv-treiv-treve/trivi

(trives-trivs-treivs/trivdes-trivs)

gripe-griper/grip-greip-grepe/gripi

knipe-kniper/knip-kneip-knepe/knipi

pipe-piper/pip-peip-pepe/pipi

sige-siger/sig-seig-sege/sigi

stige-stiger/stig-steig-stege/stigi

skrike-skriker/skrik-skrek-skreke/skriki

snike-sniker/snik-sneik-sneke/sniki

vike-sviker/svik-sveik-sveke/sviki

vike-viker/vik-veik-veke/viki

bite-biter/bit-beit-bitt/biti(e)

lite-liter/lit-leit-litt/liti(e)

slite-sliter/slitr-sleit-slitt/sliti(e)

hive-hiver/hiv-heiv/hivde-hivd

svive-sviver/sviv-sveiv-svivid/svivi(e)

grine-griner/grin-grein/grinte-grint

kvine-kviner/kvin-kvein/kvinte-kvint/kvini(e)

skinne-skinner/skin-skein/skinte-skint

bli-blir-blei-blitt

bli(ve)-blir-bleiv-blitt/blivi(e)

gli-glir-glei-glidd

gni-gnir-gnei/gnidde-gnidd

li(de)-lir-lei-lidd

ri-rir-rei-ridd

skli-sklir-sklei/sklidde-sklidd

skri-skrir-skrei-skridd

stri-strir-strei/stridde-stridd

svi-svir-svei/svidde-svidd

vri-vrir-vrei/vridde-vridd

bryte-bryter/bryt-braut;brøyt-brutt/brote(i)/bryti

skyte-skyter/skyt-skaut/skøyt-skutt/skote(i)/skyti

ryke/ryker/ryk-rauk/røyk-roke(i)/ryki

stryke-stryker/stryk-strauk/strøyk-stroke(i)/stryki

fyke-fyker/fyk-fauk/føyk-foke(i)/fyki

fly(ge)-flyr-flaug/fløy-floge(i)/flygi/flydd

lyge-lyger/lyg-laug/løy-loge(i)/lygi

smyge-smyger/smyg-smaug/smøyg-smoge(i)/smygi/smygd

suge-suger/syg-saug/sugde-sugd/soge(i)

nyse-nyser/nys-naus/nøys/nyste-nyst

(gyse-gyser-gyste-gyst)

fryse-fryser/frys-fraus/frøys-frose(i)/frys

drype-dryper/dryp-draup-drope(i)

(dryppe-drypper/dryppa/drypte-dryppa/drypt)

krype-kryper/kryp-kraup/krøyp-krope(i)/krypi

gyve-gyver/gyv-gauv/gøyv/gyvde-gyvd

klyve-klyver/klyv-klauv/kløvv-klyvd/klove(i)/klyvi

skyve-skyver/skyv-skauv/skøvv/skydde-skyvd

(skuva-skuver-skuva-skuva)

by-byr-bau(d)/bydde-bydd

(lyde-lyder-lydde-lydd)

flyte-flyter/flyt-flaut/fløyt-flytt

(gyte-gyter-gytte-gytt)

nyte-nyter/nyt-naut/nøt-nytt

skryte-skryter-skrytte/skrøyt-skrytt

snyte-snyter-snytte/snøyt-snytt

tyte-tyter/tyt-taut/tøyt/tytte-tytt

finne-finner/finn-fann/fant-funne(i)
spinne-spinner/spinn-spann/spant-spunne(i)
svinne-svinner/svinn-svann/svant-svunne(i)
vinne-vinner/vinn-vann/vant-vunne(i)
binde-binder/bind-bandt/batt-bunde(i)
vinde-vinder/vind-vandt/vatt-vunde(i)
springe-springer/spring-sprang-sprunge(i)
tvinge-tvinger-tvang/tvinga-tvunge(i)/tvinga
klinge-klinger/kling-klang-klingt
svinge-svinger-svang/swingte/swinga-svingt/swing
synge-synger/syng-sang-sunge(i)
synke-synker-sank-sunke(i)
drikke-drikker/drikk-drakk-drukke(i)
stikke-stikker/stikk-stakk-stukke(i)
brekke-brekker-brakk/brekte-brekt;brukke(i)
rekke-rekker/rekk-rakk-rokke(i)/rukki(e)
sprekke-sprekker/sprekk-sprakk-sprukke(i)/spre
strekke-strekker/strekk-strakk-strekt/strukke(i)
trekke-trekker-trakk/trekte-trekt/trukke(i)
treffe-treffer-traff/trefte-treft/truffe(i)
hjelpe-hjelper-hjalp/hjelpte-hjelpt/hjulpe(i)
brenne-brenner/brenn-brann;brant-brent
renne-renner/renn-rann/rant-rent
slenge-slenger/sleng-slang/slong-slelgt
trenge-trenger/treng-trengte/trang/trong-trengt

breste-brester/brest-brast-bresti(e)/broste(i)
dette-detter/dett-datt-detti(e)/dotte(i)
gleppe-glepper/glepp-glapp-gleppi(e)/gloppe(i)
knette-knetter/knett-knatt-knetti(e)/knotte(i)
kvekke-kvekker/kvekk-kvakk-kvekki(e)/kvokke(i)
kveppe-kvepper/kvepp-kvapp-kveppi(e)/kvoppe
kverve-kverver/kerv-kvarv-kervi(e)/kvorve(i)
skjelve-skjelver/skjelv-skalv-skjelvi(e)/skolve(i)
skvette-skvetter/skvett-skvatt-skvetti(e)/skvotte(i)
smette-smetter/smelt-smatt-smetti(e)/smotte(i)
sprette-sprettter/sprett-spratt-spretti(e)/sprotte(i)
svelte-svelter/svelt-svalt-svelti(e)/svolte(i)
(sulte-sulter-sulta-sulta)
verpe-verper/verp-varp/verpte/verpa-verpt/verp

sleppe-slepper/slepp-slapp-sloppe(i)
støkke-støkker/støkk-stokk-stokke(i)/støkki/støkt
søkke-søkker/søkk-sokk/sakk-sokke(i)/søkki
tigge-tigger-tagg/tigga-tigd/tigga
tygge-tygger/tygg-togg/tygde-tygd
gjelde-gjelder/gjeld-gjaldt-gjeldt
skrelle-skreller/skrell-skrall-skrelt
smelle-smeller/smell-small/smalt-smelt
svelle-sveller/svell-svall/svelte-svelt

bære-bærer/bær-bar-bore(i)/båre
skjære-skjærer/skjær-skar-skore(i)/skåre
være-er-var-vært/vore(i)
stele-steler/stel-stal-stole(i)
stiele-stieler-stial-stiåle(i)

drepe-dreper/drep-drepte/drap-drept
kreke-kreker/krek-krekte/krak-krekt
lekke-lekker/lek(k)-lekte/lak(k)-lekt
lese-leser/les-leste/las-lest
reke-reker/rek-rekte/rak-rekt
gidde-gidder/gidd-gadd-gidde(i)/gidda
kvede-kveder/kved-kvad-kvede(i)
sitte-sitter/sit(t)-satt-sitte(i)
ete-eter/et-åt-ete(i)/ett
ligge-ligger/legg-lå(g)-ligge(i)
se/sjå-ser-så(g)-sett
be-ber-bad-bedt
gi-gir-gav-gitt

ake-aker/ek-ok/akte-akt
(skake-skaker-skakte/skaka-skakt/skaka)
ale-aler/el-ol/alte-alt
gale-galer/gjel-galte/gol-galt
fare-farer/fer-for-fart/fare(i)
gnage-gnager/gneg-gnagde/gnag-gnagd
grave-graver/grev-gravde/grov-gravd
male-maler/mel-malte/mol-malt

sverge/sverje-sverger/sver-svor/sverga-svore(i)/sverga
vege-veg(er)-vog-vege(i) eller veie-veier-veid(d)e-veid(d)
veve-vever/vev-vevde/vov-vevd
dra-drar-drog-dratt/dradd
la(te)-lar(later)-lot/let-latt
ta-tar-tok-tatt
slå-slår-slo-slått
stå-står-stod-stått
le-ler-lo-ledd
komme-kommer/kjem-kom-komme(i)
sove-sover/søv-sov-sove(i)

falle-faller/fell-fall/falt-falt
hogge-hogger/høgg-hogg/hogde-hogd
holde-holder/holdt-holdt
halde-held-heldt-halde(i)
henge-henger/heng-hang-hengt
(he(i)te-he(i)ter-he(i)tte-he(i)tt)
blåse-blåser/blæs-blåste/bles-blåst
gråte-gråter/græt-gråt/gret-grått
låte-låter/læt-låt/let-låte(i)
få-får-fikk-fått
gå-går-gikk-gått

(På dette punktet er det dissens i nemnda, da fleire av medlemmene vil at de nå gjeldende sterke bokmålpartisippene skal føres opp som jamstilte former. Fleirtallet hevder at sterke partisippformer på -et (skrevet) virker uheldig i radikale tekster der høkjønn og fortidsformer på -a er gjennomført, og meiner derfor at endekonsonanten bør strykes. Nemnda ser det ellers slik at en bør satse på svak bøyning av partisippet i alle verb der en slik utveg er mulig.)

OVERSYN OVER LYDVERKET

I. Vokaler

1. e — i

breste - briste

eld - ild

fikk

gi

gikk

helse - hilse

kjelde - kilde

-lig (adj. adv.)

middels

seile

si

sleppe - slippe

snekker

spel(l) - spill

tie

vett

virke

vitenskap

2. e — æ

frese

gjete

gjev

hes - hås

kvese

lege s. v.

seter

skremme

srek

trell

Framfor r.

bære

lær

skjære

særlig

vær m. n.

være

3. y — ø

bøtte

først

gløtt

løfte v.

løgn

lykt

nøkkel

svømme

sørg

søsken
søster
tonne
ønske v. s.

4. o — u
boble
bu - bo
bogne
botn - bonn
brott - brudd
dogg
dokke
golv
hogge
hol - hull
kronglet(e)
kofta
kol - kull
mulig
skole
stue - stove
tru - tro (rel.)
truande - troende

5. a — å(o)

aleine
allmenn
avundsjuk
band
da
flass
fra - frå
gang - gong
gave
-hald — -hold
hand
klar
låg - lav
mandag
sang
skap
-som — -sam
stang
tang f.
trang adj. s.
trapp
trasse
trav
vaken
vakne
volde

6. e(a) — ø
bjølle
fjør
fjøre - fjære

gjøre
tjern - tjønn
tjære

7. i — y

klippe
tirsdag
bar - berr
bare - berre
ense
dessuten
fremmend - fremmed
gammal
hjerte
inna-(skjærs)
messing
marg
nese - nose
norda-(fjells)
sjeldan
sted n. - stad m.
uten
varme v.

9. ø — ø

høvding
møll
son - sønn (pl. sønner)
dykker
lykke
skygge - skugge
skylde - skulde
skynde - skunde
skyve - skuve
tynn

10. u — y

brønn
søndag
tørr

12. æ — å

låse
måle

13. ø — å

bråte
dråpe
flåte
måke v.
nå adv.
råtten

såle
tåle
åpen

14. ju/jo — y

djup
lyge
lys s. adj.
mjuk
sjuk
tjukk
tjuv

15. je/jø — e

i hel
mjøl (mel)
mjølk - melk
sjøl
stele - stjele

II. Diftonger

annleis (annerledes)

auke - øke

aure - ørret

bein s. adj.

beisk - besk

beist

blaut - bløt

bleik

drøm - draum

drømme - drøyme

døpe - døype

døv

ed

egen - eigen

egentlig

eins - ens

enig

feit/fe(i)tt

fleire - flere

flom - flaum

flømme - fløyme

framleis (fremdeles)

gjespe

gjømme

glømme

graut - grøt

grein

hedning

heder

heil

heim

heit/he(i)tt

SPRÅKLIK SAMLING

hete - heite

høre

haust - høst

kjøre

lauv

laus

leder - leiar

leik

løpe

lest - leist

løk

lørdag - laurdag

mein

meine (mene)

meir - mer

mester

mør

nød - naud

peke - peike

preke - preike

reie

reim

rein adj.

renske

rør

røst - røyst

røyke

sein

sinke v.

skei - skje

skeiv

slesk

snes - sneis

spre - spreie

steik

strøm - strøyme

støpe - støype

støte - støyte

sve(i)tte

søm - saum

såleis (således)

tegne

tresk

trøste

veit (pres.)

øde adj.

øre - øyre

øst - aust

midd

modig

mot s.

overflatisk

rekne - regne

sokn f. n.

strede

-taing — -taking

2. Enkel eller dobbel.

dom/dommen

døme s.

dømme v.

komme

plomme

samme

sammen

skremme

sommer - sommar

tom/tomme adj.

boss - bøss

bønn

danne

drønn

flass

fokk

frossen

føll

gissen

gjerrig

glass

glissen

grønn

gutt - gut

krutt

krøtter

ledd

lokk n.

lønn f.

møkk

nøtt

skall

skinne

skitt

skjell

skjønn s.

skott - skudd

stønn

venn

vettig - vettug

vissen

greie/greid(d)e

pløye/pløyd(d)e

4. Stumme konsonanter

bad

gav

stod

glei

skrei

svei

død - dau

rød - raud

nød - naud

sid/sidt

sped/spedt

i stad

strid s.

stri adj.

tid s.

titt adv.

vrien

vørnad

5. Fulle og avstytte former i infinitiv og presens

by

bla

blø

fly(ge)

fø(de)

gle(de)

gli

glø(de)

la(te)

ri

rå(de)

ska(de)

stri

ta

va(de)

6. Om j etter g og k (sk) i trykklett staving

Flest mulig j'er

skal sløyfes

Eks.: bygge, dekke,
denge, ønske

7. Ord med eller uten g

allmue

by(g)e

drog (av dra)

drye - drøye

dyd

fryd

leie - leige s. v.

lå(g) av ligge

salg

selge/solgte - selle/selte

selger - seljar

så(g) (av se/sjå)

true

valg

vie/vigde

8. Ord med g eller diftong

høg/høgre

høgre - høyre

(for)nøgd - fornøyd

veg

veie - vege

9. Ord med g eller v

flyge

korg

mage

sakn - savn

sakne - savne

10. Ord med eller uten v

hue

lue

skru v.

skrue s.

tue

11. Ord med mn eller vn

fann - favn

hamn - havn

hevn - hemn

jamm - jevn

omm - ovn

namn - navn

ramn - ravn

stamn - stavn

stevne n. - stemne f.

søvn

12. Ord med hv eller kv

hviske - kviske

kval - hval

kveite - hvete

kvelve - hvelve

kvese

kvil - hvil

kvine

kvit - hvit

veps

III. Konsonanter

1. Stemt/stemmelaus.

bedre

bilde

hige

kjøtt - kjød (fig.)

kople

likne

mekle

3. Adjektiv og verb med stammeutlyd på diftong.